

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ: ЩО ПІДХОДИТЬ ДІТЯМ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

В сучасному світі питання освіти дітей з особливими освітніми потребами стає дедалі актуальнішим. Інклюзивне навчання, яке передбачає спільне навчання дітей з різними потребами в одній класній кімнаті, розглядається як один із шляхів забезпечення рівного доступу до освіти. На противагу цьому стоять спеціальні навчальні заклади, які пропонують індивідуалізоване навчання в адаптованому середовищі. У цій статті ми розглянемо, чи підходить інклюзивне навчання всім дітям, які мають особливі потреби, чи спеціалізовані заклади є кращим вибором.

Інклюзивне навчання — це освітня модель, яка передбачає інтеграцію дітей з особливими потребами в загальноосвітні школи. Це підхід, спрямований на створення середовища, де всі діти, незалежно від своїх можливостей і обмежень, можуть навчатися разом. Ключовими принципами інклюзивного навчання є:

- Рівність. Кожна дитина має право на освіту.
- Доступність. Освітні заклади повинні бути доступними для всіх учнів.

Доступність навчання для дітей з особливими освітніми потребами (ОПП) є критично важливим аспектом сучасної освіти. Вона передбачає створення умов, які дозволяють цим дітям отримувати знання та розвиток на рівні з однолітками. Інфраструктура навчальних закладів повинна бути адаптована до потреб дітей з ОПП — наявність пандусів, відповідних туалетів, спеціальних класів та ергономічних меблів. Використання адаптованих навчальних програм, спеціальних матеріалів та технологій навчання, які відповідають індивідуальним потребам учнів. Це може включати в себе альтернативні способи викладання та навчальні засоби, що полегшують засвоєння матеріалу. Створення підтримувального середовища у класі, яке сприяє інтеграції дітей з ОПП у загальний колектив. Важливо формувати у учнів толерантність і розуміння для створення позитивних стосунків. Потрібно також врахувати, що ефективність доступності навчання залежить від підготовки вчителів, наявності ресурсів та ставлення суспільства. Недостатня кваліфікація педагогів часто стає перешкодою для успішної роботи з дітьми з ОПП. Деякі школи не мають ресурсів для адаптації навчального процесу, що негативно впливає на результати. В Україні право на освіту для дітей з ОПП закріплене законодавством, але реалізація цих прав потребує подальшого удосконалення. Інклюзивне навчання має бути пріоритетом, адже це не лише сприяє особистісному розвитку дітей, а й формує соціальну відповідальність у суспільстві. Забезпечення доступності навчання є спільною справою держави, освітніх установ, батьків та громади, адже освіта для всіх дітей — це шлях до рівності та справедливості в суспільстві.

- **Визнання різноманіття.** Часто не розуміння даного питання провокує виникнення «Булінгу» дітей з ООП. Булінг дітей з особливими освітніми потребами (ОПП) в загальних школах є серйозною проблемою, яка вимагає термінової уваги з боку педагогів, батьків і суспільства в цілому. Такі діти часто стикаються з труднощами під час навчання, а також із соціальною ізоляцією через свою особливість. Це може призводити до негативних наслідків як для їхнього психологічного здоров'я, так і для освітнього процесу в цілому. Булінг негативно впливає на дітей з ОПП, викликаючи у них емоційний дискомфорт, тривожність, депресію і зниження самооцінки. Вони можуть почати уникати школи, відчувати ізоляцію і навіть мати фізичні проблеми через стрес. Це, у свою чергу, може призвести до погіршення успішності в навчанні та дати поштовх до розвитку серйозніших психологічних розладів. Булінг дітей з особливими освітніми потребами в загальних школах — це проблема, що потребує комплексного підходу. Змінюючи ставлення суспільства до дітей з ОПП, забезпечуючи освіту для учнів та педагогів, а також створюючи підтримувальне середовище у школах, ми можемо зробити важливий крок у боротьбі з цькуванням і забезпечити гідність та рівні можливості для всіх дітей. Підтримуючи дітей з ОПП, ми не лише покращуємо їхнє життя, але й формуємо більш інклюзивне та толерантне суспільство.

Переваги інклюзивного навчання, що спостерігаються в багатьох дослідженнях, включають:

- **Соціальна інтеграція.** Діти вчаться співпрацювати з однолітками, що розвиває їх соціальні навички.
- **Покращення самооцінки.** Діти з особливими потребами отримують можливість відчувати себе частиною колективу, що може позитивно вплинути на їх самооцінку.
- **Збагачення навчального досвіду.** Наявність різних точок зору та досвіду в класі може підвищити якість навчання для всіх учнів.

Проте інклюзивне навчання має і свої виклики. По-перше, не всі школи мають необхідні ресурси та підготовлений персонал для роботи з дітьми з особливими потребами. Це може призвести до недостатньої підтримки для таких учнів, що в свою чергу може погіршити їх навчальні результати.

Додаткові аспекти, які виникають у межах інклюзивного навчання:

- **Кадрове забезпечення.** Необхідність спеціалізованих вчителів, які можуть працювати з дітьми з різними потребами.
- **Підходи до адаптації та модифікації навчальних програм.**
- **Фінансування закладів освіти та оснащення необхідними матеріалами.**
- **Дискомфорт учнів.** Деякі діти з особливими потребами можуть відчувати стрес через занадто багато стимулів або труднощі в спілкуванні в середовищі однокласників.

Спеціальні навчальні заклади, які пропонують навчання для дітей з певними освітніми потребами, забезпечують специфічні програми й послуги,

адаптовані до особливостей кожної дитини. Спеціальні заклади освіти відіграють важливу роль у розвитку та навчанні дітей з особливими потребами, зокрема дітей з порушеннями слуху. Освіта в таких закладах має свої переваги, які можуть значно полегшити процес навчання та соціалізації учнів.

Ось кілька основних переваг спеціальних освітніх установ для дітей глухих: Індивідуалізований підхід до навчання. Спеціалізовані заклади зазвичай мають можливість адаптувати навчальні програми відповідно до індивідуальних потреб учнів. Вчителі в таких школах краще розуміють специфіку навчання дітей з порушеннями слуху і можуть застосовувати різні методи викладання, що сприяють ефективному засвоєнню матеріалу.

Спеціалізовані знання та навички вчителів. Викладачі у спеціальних закладах освіти проходять підготовку, щоб ефективно працювати з дітьми з порушеннями слуху. Вони володіють навичками використання жестової мови, а також знайомі з методами комунікації, що допомагає учням краще розуміти матеріал і взаємодіяти з оточуючими.

Підтримка і розуміння з боку однолітків. Діти з порушеннями слуху, які навчаються в спеціалізованих закладах, зазвичай оточені однолітками з подібними потребами. Це дозволяє їм почуватися комфортніше і бути менш уразливими до проблем, пов'язаних із ізоляцією або стигматизацією. Соціалізація з ровесниками, які мають схожі виклики, може допомогти розвинути впевненість у собі.

Ресурси та матеріали. Спеціалізовані школи, як правило, мають доступ до ресурсів, які необхідні для навчання дітей з порушеннями слуху. Це можуть бути сучасні технології слухової допомоги, візуальні навчальні матеріали, мультимедійні засоби, а також приміщення, що забезпечують добру акустику.

Розвиток комунікаційних навичок. У таких закладах діти вчаться ї більше користуватися жестовою мовою чи іншими формами комунікації, що відповідають їхнім потребам. Це важливо не лише для навчального процесу, але й для соціальних взаємовідносин.

Система підтримки. Спеціальні навчальні заклади часто мають розвинутий механізм підтримки та ресурсів для дітей і їхніх сімей. Це може включати психологічну підтримку, логопедичні послуги та консультації з фахівцями, що допомагають дітям адаптуватися до навчального процесу.

Підготовка до дорослого життя. Спеціалізовані заклади можуть також пропонувати програми навчання життєвих навичок, які допомагають підготувати дітей до самостійного життя. Це включає навчання основам моделювання, комунікації з іншими та управління повсякденними задачами.

Проте такі заклади можуть мати обмеження. Наприклад, діти можуть відчувати відокремленість від суспільства, що вплине на їх соціальні навички.

Одним із важливих аспектів вибору між інклюзивним навчанням і спеціальними закладами є тип особливих потреб дитини. Діти зі слабкими потребами в навчанні можуть краще адаптуватися до інклюзивного середовища, де вони можуть вчитися разом із своїми однокласниками і

отримувати підтримку. Натомість діти з більш серйозними розумовими чи фізичними обмеженнями можуть знайти в спеціальних закладах більше підтримки та уваги.

Приклади успішних програм, що поєднують обидва підходи, можуть включати в себе модульні програми, де діти здобувають знання в загальній школі, а для додаткової підтримки відвідують спеціалізовані класи.

Отже, вибір між інклюзивним навчанням та спеціальними навчальними закладами залежить від індивідуальних потреб дитини. Важливо враховувати, що не існує універсального підходу: те, що працює для одного, може бути неприйнятним для іншого. Найкращий варіант — це розвиток обох систем, який дозволить забезпечити якісну освіту для всіх дітей з особливими потребами. Взаєморозуміння, підтримка з боку батьків та викладачів, а також розуміння потреб дитини можуть стати ключовими факторами успіху. Суспільство повинно прагнути до створення умов, в яких кожна дитина зможе реалізувати свій потенціал, незалежно від своїх особливостей. Це вимагатиме зусиль з боку держави, освітніх установ та суспільства в цілому для забезпечення відкритості та доступності освіти для всіх.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амонашвілі Ш.О. Школа життя. Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К. Реріха, 2002. 170 с.

2. Брилах П.С. Проблеми спеціальної освіти осіб з порушенням слуху. Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі : тези доп. Київ : Ун-т «Україна», 2011. С. 33-35.

3. Гета А.В. Стан проблем людей з особливими потребами. Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації конвенції ООН про права інвалідів: тези доповідей XIV міжнарод. наук.-практ. конф. Київ: Університет «Україна», 2014. С. 101-102.

4. Кузава І.Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика: моногр. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2013. 292 с.

5. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Л.І. Даниленко. Київ, 2007. 128 с.

6. Чернов А.А. Генези ставлення особистості та їх еволюція в онтогенезі. Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2017. С. 26-30.